

למשכן עד שקראו הקב"ה והיינו שמכיר ויודע את עלמו שאינו כלום ואינו כדאי לכבוד דעיקר הידיעה הוא שנדע שלא נדע כלום וזהו הדעת האמתי ויוסף הי' לו דעת דהיינו ענוה ושפלות בחי' אין ע"כ הי' יכול לפתור החלום בענין מוזנח שהוא ממדת אין ולכן אמר פרעה הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו ובח"א די רוח נביאה צי' שפרעה הבין שס' ח"א להשיג בחכמה רק בנבואה שהוא שורה רק במקום ענוה ושפלות כמ"ס אשכנח את דכא ושפל רוח וע"כ אמר אין נבון וחכם כמוך וקרא לו לפנת פענח ות"א דמטמרין גליין לי' ר"ל שאפי' בחי' אין שהוא עמיר ונעלם גם שס' יש לו השגה והבן.

[לחם שלמה. אהמ"ס ענין זה כתבתי מתוך דברי דודי ^{אוצר החכמה} חתנא דבי נשיאה הרב הגאון החסיד צס' מגדנות אליעזר ז"ל צפ' בא והוסיף שס' ביאור דכתיב צפ' וישב ויבא הביחה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הביית שס' צבית ובמדרש צדק את עלמו ולא מצא את עלמו וקשה ח"כ מה זה נסיון כיון שלא הי' לו כח גברא ול"ה צגדר בחירה וכ' צס' ייט"ל עפמ"ס צתומר דבורה כי הקב"ה נקרא מלך עלוב כי אין רגע שלא יהי' האדם נזון ומתקיים מכת הקב"ה שמשיפע לו והאדם חוטא בכה ההוא והקב"ה לא ימנע ממנו אלא סובל עלבון כזה להשיפע לו אז צשעת החטא כח ותנועת אצרים ח"ס צדק את עלמו היינו כח עלמו ולא מצא בעלמו כלום כי אם כח אלקי הנשפע לו ואיך יקח את כח אלקי לחטוא בו להמרות נגדו ית' זה ולא מצא את עלמו דהיינו כחו זולת כח אלקי וי"ל עוד עפמ"ס צס'ק שמדת יסוד אינו מדה צפ"ע רק התכללות משאר המדות שאין לה מציאות צפ"ע זולת שאר המדות ואמרו ז"ל דמות דיוקנו של אציו נראה לו וי"ל כי יעקב הוא מדת תפארת דהיינו גופא ויסוד סיומא דגופא כמ"ס צת"ז צפתח אליהו ע"כ זיו אקונין שלו דומה של אציו ח"ס צדק את עלמו ולא מצא ח"ע היינו שראה שהוא מרכבה למדת יסוד שאין לו מציאות כלל צפ"ע וע"כ לא רצה לפגום צמדתו וזה אמרם שנראה לו דמות דיוקנו של אציו היינו מדת יסוד שדומה לשל אציו שהוא סיומא דגופא והנה ידוע דמדת יסוד וצחי' דעת המה צחי' התקשרות ע"כ יכול הי' יוסף להשיג אף צמדת אין ע"י ציטול מציאותו עכ"ד דודי ז"ל עיי"ש. וזה שהוסיף צ"צ עדיין, אמנם לעד"ה י"ל דמס"א ודעת לנבון נקל זה יוסף עוד צד"א וכמו שאבאר צס"ד דהנה צבעה"ע ר"פ וארא כ' דשמות האצות אצרהס יתחק יעקב תחילת האותיות הוא אי"י עולה שס' אהיה וסוף האותיות הוא מק"צ שהוא שס' שדי צא"ת צ"ס ח"ס חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלם עכ"ד ועיי"ש צילקוט ראובני ואמנם אותיות האמצעיות של האצות דהיינו צר"ה מאצרהס ז"ת מיחחק ע"ק מיעקב הוא מספר תע"ה ונר"ל צטעס הדבר דהוא אותיות דעת ועם אחד יותר הענין הוא דמצואר צס"ק דצמזרים הי' הדעת צגלות לא ידעו את ה' והי' משוקע הדעת צטומאח מזרים וכשילאו ממזרים ילא הדעת מן הגלות וע"כ כתיב וידעתם את ה' וצספה"ק צני"ש האריך צוה צכ"מ עיין שס' צמאמרי חודש ניסן מאמר ד'

ובחדש אדר מאמר ג', ואמנם האצות הקדושים הי' צהס הדעת צתכלית השלימות וידעו את ה' ע"כ האותיות האמצעים עולים צמספר דע"ת צין ב' השמות שמתחילה וסוף והוא כדברי חז"ל צצרכות ל"ג ע"א ח"ר אמי גדולה דעה שניתנה צין שחי אותיות (פירש"י צין שחי הזכרות) שנאמר (שמואל א' ב') כי אל דעות ה' עיי"ש ומה שהוא עם אחד יותר נלעד"ה כי המקובלים יחשבו מדת דעת צין העשר ספירות חכמה צינה דעת חסד וכו' וכ' צסידור הרי"ק ז"ל צהקדמתו דהדעת אינו נחשב לספירה רק הוא התנוצצות הכתר והוא המחצר לחכמה וצינה ולפעמים הכתר אינו נחשב בכלל העשר ספירות והוא נכלל לרוב העלמו בעולמות אין סוף ואז הדעת נכנס צמנין העשר עיי"ש"ה וצספרו הקדוש שערי גה"ע, והנה אות אלקי הוא אלופו של עולם ומורה על מדת כתר פלא עליון ועיין צקה"י ערך א' וע"כ הוא עם א' יותר משום שהדעת קשור עם כתר דהוא הא', וזה נל"פ מש"כ צסוף פ' שמות ויאמר ה' אל משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה ודרשו חז"ל עתה תראה העשוי לפרעה ולא העשוי למלכי ז' אותיות וצמגיד מישרים כ' עתה מיד תראה הגאולה ולא צסוף ת' שנים יעיי"ש ולמ"ש י"ל עת"ה תראה ר"ל שינא הדעת מהגלות ע"י שיעשה נקמה צפרעה והוא צגימט' עת"ה עם אות הא' שהדעת מתנוצץ ממנו והבן, ח"ס ודעת לנבון נקל דיוסף למד אלל יעקב וכל מה שלמד צסס ועבר מסר לו וצן זקנים הי' לו ות"א צר חכים ח"כ כל מה שהי' ליעקב מסר ליוסף וע"כ הי' צניקל ליוסף שיהי' לו מדת דעת שהי' ליעקב אציו כנרמו צשמות האצות הקדושים כנ"ל וא"כ ממילא הי' יכול לפתור את חלמו כי הדעת שרשו מדת אין וזה ודעת לנבון נקל שלמד דעת אלל יעקב אציו והבן.]

ויגש

א) אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שס' וגו' ויוסף ישית ידו על עיניך. ובזוה"ק איתא ויוסף ישית ידו על עיניך דא רזא דק"ש וצ"ב, עיי' צפתח טווב (לשו"ת קול אריה אות ז) צאריכות, וצס' מגדנות אליעזר (ויגש) כ' תמלית דבריו דאחז"ל (פסחים ג' ע"א) חר"א צ"ח לא כעוה"ז העוה"צ העוה"ז על צשורות טוובות אומר צרוך הטווב והמטיב ועל צשורות רעות אומר צרוך דיין האמת, לעוה"צ כולו הטווב והמטיב, והק' הצל"ח שס' דאיך אמר כולו הטווב והמטיב הא לא יהיה רע כלל בעולם, והציא צסס גדול א' לפרש דהכוונה דאנחנו מאמינים שהקב"ה מקור הטווב ומאחז לא תלא הרעות ומה שנדמה לעיינו שהוא רע הוא רק משום שאנחנו צחושך וטח מראות עיינו להצין מקודס שזוה טוובה גדולה וע"כ נחוס איש גם זו אמר על כל מה שאירע לו גם זו לטובה כי האמין צאמוה שלימה צבודאי הוא טווב אצל כאשר נוכח שהקב"ה יוציא אותנו מאפילה לאורה אז נראה למפרע שכל הצרות

בעת שהגיד להם מה שעתידין להיות בגלות ושעתיד הקב"ה לגאול אותם אמר להם דעו את אשר יקרא אתכם כל אשר יקרה לכם כל הנרות ותלחות שיהי' לכם באחרית הימים גם השכינה הקדושה שהוא אחרית וסוף הימים המדות הקדושות גם היא תרגיש נרות שלכם ועי"ז יגאל אתכם והבן.

ב) בן פרת יוסף בן פרת עלי עין וגו' ואיתא במס' ברכות דף כ' וב"מ פ"ד אמר ר' אבהו אל תקרי עלי עין אלא עולי עין ע"ש ברש"י ובחא"ג מהרש"א. ונראה ע"ד שאחז"ל בנדרים ל"ב כתיב אצרים וכתיב אצרהם בתחילה המליכו הקב"ה על רמ"ג איברים ולצסוף המליכו על רמ"ח איברים אלו הן שתי עינים ושתי אזנים וראש הגוי' ופי' הר"ן שבתחלה המליכו הקב"ה על איבריו שהם ברשותו ליהרר מעבירה אבל עיניו ואזניו של אדם אינם ברשותו שהרי ע"כ יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולצסוף כשנימול המליכו הקב"ה אפי' על אלו שלא יסתכל ולא ישמע כי אם דבר מצוה עיי"ש ועיי' בטאו"ח סי' א' דז"ש דהע"ה העבר עיני מראות שוא עיי"ש באורך דמבואר מזה דמי שהוא נדיק ונוטר הצרית גם העינים והאזנים הם ברשותו ואינו שומע ואינו רואה מה שאינו צריך לו לשמוע ולראות כי השי"ת מוסרם בידו, וזה י"ל ביאור המשנה באבות פ"ב דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת כי יתר האברים הם למטה מהאדם כלומר ברשותו אבל ראיית העין ושמיעת האוזן זה אינו ברשותו כאלו הם למעלה ממנו ושולטי' עליו כי גם אם אינו רואה לראות ולשמוע פתאום ילכד לראות ולשמוע בפגוע בו פתאום שלא מדעתו ואעפ"כ וכל מעשיך בספר נכתבים נכתב הכל על שם מעשיך כאלו אתה פעלת כן ברצונך כי באמת אם האדם מקדש את איבריו אז גם האיברים אלו הם הם ברשותו כנ"ל, וזהו שמשבח התורה ג"כ ליוסף הנדיק נוטר הצרית בן פורת עלי עין שהי' יפה בענין עינים ועי"ז אמרו חז"ל א"ת עלי עין אלא עולי עין ידוע הכלל שאומרים א"ת הכוונה שלא תוכל לקרות כך אלא אם תקרא כך וזהו גם כן כוונתם שלא תוכל לקרות עלי עין שהוא יפה עלי עין אלא אם תקרי עולי"י עין ר"ל שהוא מושל ועולה עלי עין שהי' ברשותו לבלי לראות שוא אבל בלא זה מה טובם ומה יפים שרק זה עיקר יפים אם הם נשמרים מהסתכלות וכאמור והבן. [א"ה עיין גם בייטב לב מעין פי' זה אולם דברי אה"ז ז"ל ינעמו לשבח צפי' דחז"ל הנ"ל, וגם מה שהביא שם פי' הנ"ל דע מה למעלה ממך בלשון ושמעתי מחד מחבריא כיון לאה"ז ז"ל שממנו שמע הפי' הזה כאשר שמעתי מדודי הגאון ז"ל שאמר לו כן הרב הקדוש המחבר יי"ל בעצמו ומחמת שהוא מלתא ויזרתא לגבי' לא רצה להזכיר את שמו וע' בשו"ת בית נפתלי סי' ס"ח וכן בס' מגדנות אליעזר פ' ויגש ופי' בלק מש"כ שם עפי"ד אה"ז הנ"ל דפח"ח עיי"ש].

ג) ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו יטמנו יוסף והשב ישיב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אתו. וכ' רש"י ז"ל דלו הוא לשון שמה ואינו לו עוד

והתלחות שעברו עלינו אשר דמינו שהמה נרות מרות מאוד הכל היו טובות גדולות, וז"ש לעתיד כולו הטוב והמטיב ר"ל נראה אז שהכל היו טובות ענומות ול"ה רע כלל רק עכשיו שאנחנו בגלות ובחושך נדמה לנו שהוא רע ע"כ אנחנו מברכין על הטוב צפ"ע ועל הרע ברכה צפ"ע עכ"ד. והנה איתא במס' ברכות (דף י"ג) לא חזינא ליה לרבי דקא מקבל עליו מלכות שמים אלא בשעה שמעביר ידיו על פניו מקבל עליו עמ"ש, ובטור או"ח סי' ס"א גרס מעביר ידיו על עיניו עיי"ש, וטעם הנחת ידים הוא כי ענין ק"ש שאנו אומרים שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד דאנחנו מאמינים ואומרים שמע ישראל ה' דבין הנהגת החסד שע"ז מורה השם הוי' צ"ה ובין אלוקינו הוא הנהגת הדין שע"ז מורה שם אלוקים ה' אחד הכל הוא חסד ע"כ משימין היד על העינים היינו שלא להביט על מה שנראה ונדמה לעיני בשר שח"ו הוא לא טוב רק להאמין שהכל לטובה ודבר זה אנו יכולים ללמוד ממעשה דיוסף שנמכר למצרים לעבד וישמו אותו בבית הסוהר והי' נראה ונדמה לרע מוחלט אבל כשאנחנו מביטין למפרע אנו רואין איך היו טובות גדולות ומבית אסורים יצא למלוך ולמחיה שלחו ה' כמו שאמר יוסף לאחיו לתת לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה והי' צורך גדול לירידת יוסף למצרים ונמצא דכל הנרות שסבל יוסף מקודם הי' טובות גדולות, ע"כ ממעמד ומצב של יוסף הנדיק אנו יכולין ללמוד ולידע שמאחו ית' לא תלא הרעות רק הכל לטובה, והנה יעקב אע"ה כשירד למצרים נתיירא מאוד מגלות ומשעבוד שסבלו בניו אחריו וע"כ אמר לו השי"ת א"ת מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם שהוא לתכלית הטובה שע"ז אשימך לגוי גדול ובכלל זה נכללים כל הטובות שזכו ישראל אח"כ והכל זכו רק ע"י שהיו במצרים בכור הצרול כנ"ל וע"כ אמר לו השי"ת "ויוסף" ר"ל המעמד ומצב של יוסף "ישית ידו על עיניך" שלא תביט על מה שנראה ונדמה לעין שהוא רע רק להאמין שהכל לטובה וזה יש לך ללמוד ממעמד ומצב של יוסף. וז"כ הוזה"ק דא רזא דק"ש דענין ק"ש הוא ג"כ להעביר ידיו על עיניו ולהאמין שהכל הוא ממקור החסד וע"כ בראותו את יוסף קרא ק"ש והבן. (ועיי' עוד לקמן פ' ואחחנן ופי' משא מ"ש לפרש בזה).

מסכת התוכחה
1234567

ויחי

א) ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים ודחז"ל ידועים ונראה עפי"מ שאחז"ל דכשישראל בנער שכינה מה אומרת קלני מראשי כו' דבכל צרחם לו צר ועי"ז שהשכינה הקדושה מטטערת עמנו בגלות יש לנו תקוה שהשי"ת יגאלינו כי אם לא למענינו למענו יעשה וכן אמר השי"ת ליעקב אע"ה אנכי ארד עמך מצרימה ועי"ז ואנכי אעלך גם עלה כידוע מספה"ק, והנה מבואר בזה"ק דהמדות הקדושות עילאין נקראים ימים וז"ש בסכות תשבזו שבעת ימים כידוע וע"כ יעקב אבינו